

Н.Г. Нестерова,
Кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування
м.Київ, України

Є. М. Богач,
Кандидат історичних наук, науковий співробітник
Національний університет біоресурсів і
природокористування
м.Київ, України

Ю.М. Савченко ,
кандидат сільськогосподарських наук, завідувач сектору
Державне агентство лісових ресурсів
м.Київ, України

ПРОФЕСОРУ ІВАНУ ПАНАСОВИЧУ ГРИГОРЮКУ – 80 РОКІВ!

Анотація. У статті висвітлено життєвий та науковий шлях відомого вченого та педагога у галузі фізіології рослин і молекулярної біології члена-кореспондента НАН України, доктора біологічних наук, професора, академіка Академії наук Вищої школи України, професора кафедри фізіології, біохімії рослин та біоенергетики Національного університету біоресурсів і природокористування України, Івана Панасовича Григорюка. З 1969 р. трудова діяльність І. П. Григорюка пов'язана із Інститутом фізіології рослин АН УРСР, а пізніше кафедрою фізіології, біохімії рослин та біоенергетики Національного університету біоресурсів і природокористування України, де він пройшов шлях від аспіранта до професора кафедри та член-кореспондента НАН України. Науковий здобуток Івана Панасовича становить 1078 опублікованих наукових, навчально-методичних і науково-популярних праць, з них 35 монографії, 10 книг і брошур, атлас, 5 методичних і навчальних посібники, 3 тлумачних словники, 2 практикуми, 630 статей (з них 50 у зарубіжних виданнях), 63 науково-методичні і практичні рекомендації, 34 авторські свідоцтва та патенти України на винаходи тощо.

Сфера наукових інтересів Григорюка І. П. охоплює широке коло проблем фізіології, біохімії, молекулярної біології та біоенергетики рослин. Нині Іван Панасович займається дослідженням фізіологічних, молекулярно-біологічних і популяційно-генетичних механізмів стійкості й адаптації культурних рослин до абіо- та біотичних стресових чинників середовища.

Ключові слова: Григорюк Іван, вчений, біолог, педагог, особистість.

N.G. Nesterova,

PhD of Agricultural Sciences, Associate Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv)

Yu. M. Savchenko,

PhD of Agricultural Sciences, Head of Sector, State Agency of Forest Resources of Ukraine (Kyiv)

E.M. Bogach,

PhD of Historical Sciences, Researcher
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv)

PROFESSOR IVAN PANASOVYCH GRYGHORYUK – 80 YEARS OLD!

Annotation. The article highlights the life and scientific path of a famous scientist and teacher in plant physiology and molecular biology, Corresponding Member of the NAS of Ukraine, Doctor of Biological Sciences, Professor, Academician of the Academy of Sciences of Ukraine, Professor of Physiology, Plant Biochemistry and Bioenergetics, National University of Life and Environmental Sciences Of Ukraine, Ivan Panasovych Grygoryuk. Since 1969, I. P. Grygoryuk's work is associated with the Institute of Plant Physiology of the Academy of Sciences USSR, and later the department of physiology, plant biochemistry and bioenergetics of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, where he went from graduate student to professor and corresponding member of NAS of Ukraine. Ivan Panasovych's scientific achievements are 1078 published scientific, educational-methodical and popular science works, including 35 monographs, 10 books and brochures, atlas, 5 methodical and educational manuals, 3 explanatory dictionaries, 2 workshops, 630 articles (50 of them in foreign publications), 63 scientific and methodological and practical recommendations, 34 copyright certificates and patents of Ukraine for inventions, etc.

The sphere of research interests of Grygoryuk I.P. covers a wide range of problems of physiology, biochemistry, molecular biology and bioenergy of plants. Currently, Ivan Panasovych is studying the physiological, molecular biological and population-genetic mechanisms of stability and adaptation of cultivated plants to abio- and biotic stressors.

Key words: Ivan Grygoryuk, scientist, biologist, teacher, personality.

Член-кореспондент НАН України, професор

ІВАН ПАНАСОВИЧ ГРИГОРЮК

*«Шлях до щастя лежить через науку,
що веде до пізнання істини
і ствердження правди»
Данило Заболотний*

24 жовтня 2021 року виповнилося 80 років видатному українському вченому-біологу і педагогу, доктору біологічних наук, професору, члену-кореспонденту НАН України, академіку АН Вищої школи України, Заслуженому діячу науки і техніки України, віце-президенту Всеукраїнської асоціації біологів рослин, професору кафедри фізіології, біохімії рослин та біоенергетики Національного університету біоресурсів і природокористування України Івану Панасовичу Григорюку. Він кавалер ордена «За заслуги III ст.», лауреат нагород Ярослава Мудрого та Святого Володимира АН ВШ України в галузі науки і техніки, Державної премії України в галузі науки і техніки, премії УААН «За видатні досягнення в аграрній науці», імені М. Г. Холодного АН УРСР, Президентів НАН України, НАН Білорусі, АН Молдови. Його знає наукова спільнота як висококваліфікованого фахівця з неймовірно широким колом інтересів, чудового лектора, невтомного генератора ідей з енциклопедичними знаннями у різних сферах біологічної науки. Така широта інтересів наповнена глибокою ерудицією, яка завжди встигає за стрімким розвитком сучасної науки, а, найчастіше, випереджає його прогностичним баченням нових наукових ідей, формуванням несподіваних методичних підходів та оригінальних рішень. Наявний світогляд є нетиповим для нашого часу, коли, як правило, горизонти широкого сприйняття поступаються місцем виключно прагматичній думці дослідника, що суттєво звужує наукове пізнання і не дозволяє бачити цілісну й багатогранну картину живого світу з однаковою глибиною.

Звідки ж така неосяжна глибина душі ювіляра? Ймовірно, це було передано йому від батьків і розвинулося ще в далекому дитинстві й юнацтві, коли формувалося коло інтересів, а також, підсвідомо, визначалася мета в житті та почуття відповідальності перед майбутнім.

Іван Панасович народився у селянській родині у с. Топорівка Новоселицького району Чернівецької області, що на Буковині, дитинство якого співпало із початком важких повоєнних років, що загартувало і без того сильний характер. У 1965 р. він закінчив біологічний факультет Чернівецького державного університету і отримав спеціальність «Фізіологія рослин» і кваліфікацію біолога-фізіолога рослин, викладача біології та хімії. У цьому ж році проходив переддипломну практику в Інституті фізіології рослин ім. К.А. Тимирязєва АН СРСР.

З 1966 по 1969 р. він навчався у аспірантурі з відривом від виробництва при відділі біохімії рослин Інституту фізіології рослин АН УРСР, в якому працював доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент АН УРСР А.С. Оканенко, що був одним із наставників Івана Панасовича. У 1978 р. він захистив кандидатську, а у 1996 р. докторську дисертацію і отримав вчене звання «Старший науковий співробітник» зі спеціальності «Фізіологія рослин». У 2000 р. його обрано член-кореспондентом НАН України по Відділенню Загальної біології НАН України і присвоєно вчене звання професора

зі спеціальності «Фізіологія рослин».

З 2003 р. Іван Панасович розпочав другий етап свого наукового життя на посаді професора кафедри фізіології рослин, вірусології та біотехнології, у 2005 – 2007 рр. займав посаду професора кафедри екобіотехнології і біорізноманіття й одночасно – директора Навчально-наукового центру біотехнологій, біотехсервісу і біоенергоконверсій Навчально-наукового інституту охорони природи і біотехнологій Національного аграрного університету України. У 2006 – 2007 р. за сумісництвом працював старшим, а згодом головним (2007 – 2010 рр.) науковим співробітником відділу екологічного моніторингу Наукового центру екомоніторингу та біорізноманіття мегаполіса НАН України (нині Інститут еволюційної екології НАН України), а в 2011 – 2013 рр. – старшим науковим співробітником відділу міжнародного співробітництва та видавничої діяльності Українського інституту експертизи сортів державної служби з охорони прав на сорти рослин Міністерства аграрної політики та продовольства України. З 2007 – 2011 рр. обіймав посаду директора Навчально-наукового інституту охорони природи і біотехнології і за сумісництвом професора кафедри фізіології, екології рослин і біомоніторингу, а з 2011 р. і дотепер – професора кафедри фізіології, біохімії рослин та біоенергетики НУБіП України.

Фізіологи рослин вважають Івана Панасовича фізіологом-ботаніком, біотехнологом – біотехнологом та молекулярним біологом, екологів – екологом, а істориків – істориком, біографом видатних постатей науки та культури, оскільки сфера його наукових інтересів знаходить своє відображення у широкому колі біологічної науки, історії науки й техніки.

Професор І.П. Григорюк є провідним вченим у сфері фізіології, біохімії, молекулярної біології та біоенергетики рослин. Вагома його заслуга полягає у розробці теоретичних положень щодо сутності природи, типу і форм фізіологічних реакцій культурних рослин на стресові чинники. Він став основоположником таких новітніх наукових напрямків: «Фізіологія водного і температурного стресів у рослин», «Фізіологія рослин природних екосистем», «Фізіологія рослин в зонах ризикованого землеробства України» й «Фізіологія рослин як фундаментальна основа інноваційних біотехнологій для охорони довкілля та моніторингу біосферних процесів». Іваном Панасовичем розширено пояснення щодо пускових молекулярно-біохімічних і фізіологічних механізмів адаптації й стійкості рослин проти стресових чинників середовища.

Професором І.П. Григорюком уперше отримано низку нових фундаментальних даних щодо функціонування біологічних систем різного рівня організації, рухливості і міцності зв'язку молекул води з адсорбційними центрами в зернівках і меристематичних тканинах гібридів кукурудзи, сортів пшениці озимої та ярої української селекції. Ним особисто одержано важливі результати для діагностики й оцінки селекційного матеріалу на жаро- та посухостійкість.

Вченим уперше започатковано і розроблено концепцію застосування полімерних регуляторів росту полістимуліну К й полістимуліну А-6 з пролонгованою фітогормональною дією для індукції адаптивних реакцій та регуляції процесів водообміну рослин. Широко застосовано метод теорії розпізнавання образів для оцінки фітогормонального і енергетичного балансу в рослинах, удосконалено наявні й створено новітні високоефективні методи визначення вмісту вільних аденозинфосфатів (АМФ, АДФ, АТФ) та вітамінів (А і Е) у біологічних об'єктах. Розроблено унікальну вітчизняну методику скринінгу речовин ауксинової природи, яка ґрунтується на автоматичній фотореєстрації кінетичних характеристик ростових процесів колеоптилів і дозволяє оцінювати ступінь стійкості проростків культурних рослин проти несприятливих умов середовища.

Пріоритетне місце займає практичне впровадження наукового доробку ювіляра, яким створено і апробовано способи оцінки й підвищення ступеня посухо- та жаростійкості рослин, які мають патентну захищеність. Вони знайшли практичне використання в селекційній роботі, а, практичні рекомендації щодо поліпшення стану, догляду і підвищення ступеня приживлюваності та стійкості саджанців деревних видів рослин проти стресових чинників середовища дозволили знизити їхню собівартість у зеленому будівництві м. Києва на 25-30 %. Вченим запропоновано методологічні методи і біологічні системи регуляції стійкості культурних рослин проти хвороб шляхом стимулювання захисних механізмів з використанням комплексу природних речовин з елісаторними та поліфункціональними властивостями.

І.П. Григорюк незмінно уважний та прискіпливий до підготовки кадрів – ним організовано потужну наукову школу. Варто зазначити, що він був науковим консультантом 5 докторських і науковим керівником 12 кандидатських дисертацій. Понад 15 років він викладає навчальні курси для ОС Магістр у НУБіП України на кафедрі, автор і співавтор понад 1078 опублікованих наукових, навчально-методичних і науково-популярних праць, з них 35 монографії, 10 книг і брошур, атлас, 5 методичних і навчальних посібники, 3 тлумачних словники, 2 практики, 630 статей (з них 50 у зарубіжних виданнях), 63 науково-методичні і практичні рекомендації, 34 авторські свідоцтва та патенти України на винаходи.

Науково-освітня здобутки Івана Панасовича пошановані нагрудними знаками «Знак Пошани Київського міського голови», «Петро Могила» Міністерства освіти і науки України, трудовою відзнакою «Знак Пошани» і «Відмінник аграрної освіти і науки» Міністерства аграрної політики України, почесною відзнакою НААН України, пам'ятною відзнакою Президії НАН України на честь 100-річчя НАН України, відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни», Золотими медалями ХХІІ та ХХІІІ Міжнародних виставок «Агро-2010» й «Агро-2011», багатьма Почесними грамотами та медалями.

Життєве кредо вченого – «Твори добро завжди і щиро!». Душа ювіляра знаходиться у постійному пошуку нових наукових істин, не підкорюється часу і не заспокоюється на досягнутому. Думки Івана Панасовича завжди спрямовані на пошук глибшого бачення сутності функціонування біологічних процесів, якому властива нев'януча енергія, доброзичливість, незмінний інтерес і щира відданість науці та Україні. Його по праву можна назвати щасливою людиною та непересічною особистістю, що присвятив своє життя улюбленій справі. Він володів прекрасною пам'яттю, знає кілька іноземних мов, а також є великим знавцем і шанувальником вітчизняної й зарубіжної літератури, науки, історії та музики.

Сердечно вітаємо Івана Панасовича зі славним ювілеєм і бажаємо йому міцного здоров'я, щастя, нових творчих висот і звершень на довгі роки. Многая літа. З роси і води!

Література:

1. 70-річчя члена-кореспондента НАН України І. П.

Григорюка / Вісник НАН України. 2011. № 10. С. 68-69

2. Пида С. В., Барна М. М., Машковська С. П., Конончук О. Б. Іван Панасович Григорюк – видатний український фізіолог рослин (до 75-річчя з нагоди дня народження). Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія. 2016. № 3-4 (67). С. 124-132.

3. Григорюк Іван Панасович. Національний університет біоресурсів і природокористування України. URL: <https://nubip.edu.ua/node/89866> (дата звернення 17.01.2022)

4. Мельничук М. Д. Григорюк Іван Панасович // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=27206 (дата звернення: 17.01.2022)

References

1. 70th anniversary of the corresponding member of the National Academy of Sciences of Ukraine I. P. Grigoryuk / Bulletin of the NAS of Ukraine. 2011. № 10. Pp. 68-69. (in Ukrainian).

2. Pyda S.V., Barna M.M., Mashkovska S.P., Kononchuk O.B. Ivan Panasovych Grigoryuk - an outstanding Ukrainian plant physiologist (to the 75th anniversary on the occasion of his birthday). Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk. Series: Biology. 2016. № 3-4 (67). Pp. 124-132. (in Ukrainian).

3. Grigoryuk Ivan Panasovych. National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. URL: <https://nubip.edu.ua/node/89866> (in Ukrainian).

4. Melnychuk M.D. Grigoryuk Ivan Panasovych // Encyclopedia of Modern Ukraine: electronic version [online] / ch. editors: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovsky, M. G. Zheleznyak, etc; NAS of Ukraine, Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. 2016. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=27206 (in Ukrainian).